

Wydział Zarządzania

prof. dr hab. Ewa Stańczyk – Hugiet

Recenzja

rozprawy doktorskiej magister Agnieszki Brzegowy
pt.: *RYWALIZACJA JAKO ŹRÓDŁO EFEKTYWNOŚCI ZESPOŁÓW WIRTUALNYCH*
przygotowanej pod kierunkiem naukowym
dr. hab. Tomasza Ingrama, prof. UE

Podstawę formalną sporządzenia recenzji stanowi pismo Dziekana dr hab. Katarzyny Szczepańskiej-Woszczyzna, prof. AWSB z dnia 10 lipca 2023.

Rozprawę doktorską wraz z dokumentacją odebrałam w dniu 28 sierpnia 2023.

Niniejsza opinia dotyczy rozprawy doktorskiej przygotowanej w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

Przedmiotem oceny jest to, czy rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, czy wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej oraz czy Kandydatka posiada umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Przedstawiona rozprawa pt. *Rywalizacja jako źródło efektywności zespołów wirtualnych* liczy 351 stron, z czego 296 stron tekstu właściwego, który został przedstawiony w sposób ustrukturyzowany w formie pięć rozdziałów i w mojej opinii **spełnia ustawowo określone wymagania**.

Podstawą oceny rozprawy doktorskiej mgr Agnieszki Brzegowy są w szczególności następujące kryteria: problem badawczy, cel pracy, metodyka badań, źródła materiałów, osiągnięcia badawcze wykazane w recenzowanej pracy, wnioski z badań i ich przydatność dla praktyki i teorii stanowiące podstawę sformułowania wniosku dotyczącego oryginalności

Wydział Zarządzania

rozwiązania problemu naukowego oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Uwagi ogólne

Podjęte w opiniowanej rozprawie doktorskiej postępowanie badawcze ukierunkowane na efektywność zespołów wirtualnych i wpływu na tę efektywność rywalizacji oceniam jako ważne dla rozwoju wiedzy w tym zakresie. Zresztą badania tzw. efektywności są często podejmowane w odniesieniu do różnych aspektów funkcjonowania form zorganizowanych, bo w sumie to zasadnicze dla udzielenia odpowiedzi o sens takich czy innych zorganizowanych działań. Biorąc to pod uwagę uważam, że podjęty temat jest ważny i niezmiennie aktualny. Oryginalność podjętej problematyki wynika z powiązania rywalizacji z efektywnością zespołu wirtualnego. Na szczególne wyróżnienie jednak w mojej opinii zasługuje wielopoziomowe podejście do rozwiązania problemu badawczego. Jest ono atrakcyjne poznawczo, ale wymagające intelektualnie. Doceniam ten wysiłek Autorki. Jednocześnie ta wielopoziomowa perspektywa w efekcie daje nam rozprawę, w której niezbędne było połączenie dorobku dyscypliny nauk o zarządzaniu i jakości oraz psychologii prezentując **interdyscyplinarny** kontekst prowadzonych badań.

Dysertacja podejmuje próbę rozpoznania wpływu rywalizacji na efektywność funkcjonowania zespołów wirtualnych w kontekście twórczości, zaangażowania poszczególnych członków zespołu oraz praktyk ZZL wspierających zdolności i motywację pracowników, a także szans tworzonych przez organizacje.

Autorka dowodzi, na podstawie przeprowadzonego rozpoznania dotychczasowego stanu wiedzy, że takich badań dotychczas nie prowadzono i słusznie, bazując na rzetelnym rozpoznaniu identyfikuje tę lukę badawczą. Zasadniczym zadaniem badawczym rozprawy jest eksploracja determinant efektywności zespołów wirtualnych szczególnie powiązanych z przywództwem. We wstępie Autorka rozprawy precyzuje cel dysertacji jako *teoretyczne oraz empiryczne określenie znaczenia rywalizacji jako czynnika wpływającego na efektywność zespołów wirtualnych z uwzględnieniem zmiennych na poziomie zespołowym i indywidualnym*. Następnie wskazuje na cele szczegółowe standardowo stosując schemat

Wydział Zarządzania

celów teoriopoznawczych, metodycznych, empirycznych i utylitarnych. W rezultacie mamy rozbudowaną listę tych szczegółowych celów. Zawsze oceniając ten schemat wskazany w zdaniu poprzednim formułuję opinię, że te cele szczegółowe wyjaśniają po prostu etapy procedury badawczej. Daje nam to obraz całości zamierzenia badawczego ukierunkowanego na testowanie teorii/modelu badawczego, który został sformułowany na bazie przeglądu stanu badań wraz z przedstawionym uzasadnieniem naukowym. Autorka przyjęła w rozprawie podejście charakterystyczne dla testowania teorii w drodze badania relacji między zmiennymi, a tę teorię przedstawia w postaci zbioru wzajemnie powiązanych siedmiu hipotez. Hipotezy są bardzo poprawnie sformułowane na podstawie przesłanek teoretycznych. **Zatem można uznać spełnienie przesłanki ustawowej wykazywania się ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie naukowej.**

Dobór sektora nowoczesnych usług dla biznesu uważam za bardzo trafny i uzasadniony stosowanymi tam praktykami.

Cel pracy jest realizowany przy wykorzystaniu metody przeglądu literatury oraz badania empiryczne.

Niewątpliwie wartością dodaną pracy obok poprawnego zidentyfikowania luki badawczej jest skoncentrowanie się na aspektach metodycznych poprzez zinwentaryzowanie dotychczasowych narzędzi pomiarowych i zaadoptowanie ostatecznie przetestowanych skal pomiarowych na potrzeby skonstruowania kwestionariusza i przeprowadzenia własnych badań empirycznych.

Wybory metodyczne Autorki są właściwe w odniesieniu do zamierzenia badawczego, a także w odniesieniu do postawionych celów i hipotez uzasadnionych w dalszych częściach rozprawy a realizowanych w toku badania naukowego. W generalnej ocenie przyjęta i przeprowadzona metodyka badań wskazuje na poprawny projekt badania naukowego i poprawne podejście do konstrukcji narzędzia badawczego i doboru instrumentów pomiarowych (właściwe z punktu widzenia celów pracy jak i rzetelności badawczej). Na podkreślenie zasługują umiejętności Autorki w stosowaniu narzędzi i analiz statystycznych oraz umiejętności wnioskowania. Uznaję, całościowo, że pod względem metodycznym **praca**

Wydział Zarządzania

spełnia wymagania ustawowe odnoszące się do oryginalności oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Warsztat naukowy Doktorantki jest podstawą do dalszego prowadzenia w przyszłości samodzielnych badań naukowych.

Z przedstawionych wyżej powodów uważam, że podjęty przez mgr A. Brzegowy temat badawczy, którego efektem jest przedstawiona rozprawa doktorska jest uzasadniony, ma charakter naukowy i w sposób oryginalny rozwiązuje zidentyfikowany problem badawczy. Tematykę rozprawy doktorskiej jak i problem badawczy uznaję za ważny i aktualny z punktu widzenia dyscypliny nauki o zarządzaniu oraz wpisuje się ona w postulaty badawcze oraz rygor metodyczny tej dyscypliny. A wykorzystane koncepcje i podejścia charakterystyczne dla dyscypliny psychologia dają pełniejszy, bo **interdyscyplinarny**, obraz badanego wycinka rzeczywistości.

Dobór źródeł literaturowych i ich wykorzystanie w odniesieniu do podjętego tematu badawczego uznaję za właściwy i satysfakcjonujący zarówno na potrzeby części teoretyczno-poznawczej jak i empirycznej. Na stronach 297-325 znajduje się wykaz referencji (Bibliografia) obejmujący istotne dla podjętego tematu publikacje źródłowe krajowe i w przeważającej mierze te dostępne w światowym środowisku badawczym. Warto dodać, że oprócz innych źródeł, samych artykułów naukowych jest niemal 400! Spis referencji jest przygotowany niezwykle starannie. W efekcie jest to podstawą do stwierdzenia, że Kandydatka zgromadziła wyczerpujący materiał literaturowy i empiryczny, który został wykorzystany w sposób oryginalny i intensywny.

Rozprawa napisana jest poprawnym i komunikatywnym językiem, a używana terminologia jest właściwa w odniesieniu do dyscypliny nauki o zarządzaniu, a tam, gdzie to niezbędne także do dyscypliny psychologia. Bardzo mocno podkreślam, że rozprawa pod względem edytorskim spełnia standardy. Wszystkie elementy są na swoim miejscu, zestandaryzowane przypisy, wymagane opisy tabel itd. Cała rozprawa pod względem formalnym jest wyjątkowo rzetelnie zredagowana.

Uwagi szczegółowe

Treści rozprawy pt. *Rywalizacji jako źródło efektywności zespołów wirtualnych* mieszczą się na 296 stronach tekstu właściwego ujętego w pięć rozdziałów. Rozdziały stanowią merytoryczną treść rozprawy. Ponadto rozprawa obejmuje wstęp oraz zakończenie. Część uzupełniającą stanowi wykaz wykorzystanego piśmiennictwa. W tej części znajdują się także spisy tabel i rysunków oraz załączniki:

Załącznik 1. Wykaz publikacji wybranych do analizy

Załącznik 2. Determinanty efektywności zespołów wirtualnych – podsumowanie analizy

Załącznik 3. Wymiary analizy efektywności zespołów wirtualnych w literaturze przedmiotu

Załącznik 4. Narzędzie badawcze.

Rozdziały stanowią logiczną sekwencję wywodu, co pozwala stwierdzić, że konstrukcja i układ pracy jest poprawny.

W uwagach szczegółowych przedstawione zostaną opinie eksponujące walory przyjętych wyborów metodycznych oraz analizy przesłanek teoretycznych i badań empirycznych oraz ewentualne uwagi dyskusyjne.

Recenzowana rozprawa wychodzi od analizy piśmiennictwa związanego z podjętym tematem. Z uwagi na zainteresowania skierowane na prowadzenie badań efektywności zespołów wirtualnych w sektorze nowoczesnych usług dla biznesu **rozdział pierwszy** rozpoczyna prezentacją wyróżniających się elementów sektora. Kolejno prezentowana jest idea zespołów wirtualnych przy wykorzystaniu przeglądu systematycznego. Rozumiem dylemat Autorki dotyczący nadmiarowej liczby publikacji i konieczność zastosowania kryterium selekcji w postaci czasopism z liczbą punktów 100 i więcej na liście czasopism. Tu mam pewien dyskomfort, bo jednak jest trochę czasopism, które mają mniej punktów a zawierają wartościowe i rygorystycznie selekcjonowane teksty prezentujące wyniki badań. Rozumiem jednak, że jakieś kryterium selekcji należało zastosować, by w ogóle było możliwe przekopanie się przez bogactwo dostępnych tekstów. Bardzo trafnym zabiegiem było także

Wydział Zarządzania

zastosowanie kryteriów włączających. Trochę nie jest jasne, dlaczego raz mamy 205 opracowań a później jednak przywołujemy liczbę 207 zakwalifikowanych do przeglądu.

Finalnie, dookreślono sposób rozumienia zespołów wirtualnych uwzględniający cechy zespołu wirtualnego najczęściej wskazywane w literaturze i badaniach. W dalszej części poddano eksploracji teoretycznej kwestie pomiaru efektywności zespołów wirtualnych z wykorzystaniem przeglądu literatury. Pomiar i rozumienie efektywności często wiąże się z odniesieniami do czynników determinujących tę efektywność. Autorka poświęciła wiele uwagi tym czynnikom skrupulatnie prezentując wyniki badań w tym obszarze. Ostatecznie, rozdział 1 podsumowuje wcześniejsze rozważania odnośnie do determinant efektywności zespołów wirtualnych, zarówno na poziomie zespołowym jak i na poziomie indywidualnym.

Przeprowadzone i przedstawione w rozdziale 1, ale także w kolejnych częściach rozprawy, analizy wskazują, że Autorka potrafi samodzielnie pracować z dostępnymi badaniami oraz potrafi prezentować i analizować uzyskane w ten sposób wyniki. Zaświadcza to dodatkowo o tym, że Autorka bardzo dobrze porusza się i orientuje w dotychczasowym dorobku mieszczącym się w polu badawczym pracy. Powołuje się przy tym na właściwe badania i na odpowiednich autorów referencyjnych.

W rozdziale 2. Autorka koncentruje swoje wysiłki na zagadnieniu rywalizacji i twórczości – generalnie na poziomie zespołowym efektywności zespołów wirtualnych poszukując wzajemnych zależności pomiędzy konstruktami. W rozdziale na podstawie analizy wyselekcjonowanej liczby publikacji według słów kluczowych przedstawiono wyniki badań odnoszące się do kwestii rywalizacji w powiązaniu z efektywnością zespołów, głównie wirtualnych, które syntetycznie zestawiono w tabeli 5. Wnioski stały się podstawą dla sformułowania hipotezy pierwszej (oraz hipotez cząstkowych) wskazujących na przypuszczalny związek między rywalizacją pomiędzy członkami w zespołach a efektywnością zespołów wirtualnych. Ciekawym poznawczo jest wyodrębnienie hiperrywalizacji zespołowej oraz rywalizacji wspierającej rozwój zespołu. Uwagę zwrócono na konieczność rozpoznania mechanizmów wyjaśniających poprzez identyfikację zmiennych

Wydział Zarządzania

pośredniczących w badaniach związku między rywalizacją a efektywnością zespołów wirtualnych (tu chyba omyłkowo powołano się na tabelę 6, choć powinno być 5).

Kolejno rozpoznaniu poddano konstrukt twórczości z różnych perspektyw, by w efekcie poddać analizie zależności pomiędzy twórczością a efektywnością zespołów wirtualnych z wykorzystaniem przeglądu literatury.

Następnie, po szczegółowej analizie i wskazaniu na interdyscyplinarny charakter konstrukt po chronologicznym uporządkowaniu wiedzy mieszczącej się w obszarze wyników badania efektywności zespołów wirtualnych i twórczości sformułowana została hipoteza 2: Twórczość w zespołach jest pozytywnie powiązana z efektywnością zespołów wirtualnych. Wartościową częścią rozdziału 2 jest także wskazanie na wzmacniacze i inhibitory twórczości w zespołach wirtualnych, a także wskazanie czynników wpływających na twórczość w zespołach wirtualnych. Dalsze rozważania idą w kierunku analizy związku pomiędzy rywalizacją i twórczością w zespołach wirtualnych na podstawie przeglądu literatury. Wyniki przeglądu zaprezentowane zostały w układzie chronologicznym, a wnioski stały się podstawą do sformułowania hipotezy 3: Rywalizacja pomiędzy członkami w zespołach wirtualnych jest pozytywnie powiązana z twórczością.

Co jest wartościowe, to fakt zintegrowania dotychczasowych rozważań w syntetycznej formie (rysunek 3 i 4) jako zwięźczenie rozdziału 2.

W rozdziale 3. Autorka koncentruje uwagę na determinantach efektywności zespołów wirtualnych widzianych z poziomu indywidualnego koncentrując uwagę na zaangażowaniu i badaniach zaangażowania w zespołach wirtualnych. Na podstawie skrupulatnej analizy badań dotychczasowe ustalenia badawcze stały się przesłanką dla sformułowania kolejnej hipotezy 4: Zaangażowanie pracowników jest pozytywnie powiązane z efektywnością zespołów wirtualnych. Dalej uwaga skierowana została na AMO- praktyki ZZL zorientowane na rozwój zdolności, motywacji i możliwości jako fundament zaangażowania pracowników w zespołach wirtualnych. Wyniki tych studiów prowadzonych na podstawie przeglądu literatury pozwoliły Autorce na sformułowanie kolejnej hipotezy 5: Praktyki ZZL wspierające zdolności i

Wydział Zarządzania

motywację pracowników oraz możliwości tworzone przez organizacje są pozytywnie powiązane z zaangażowaniem pracowników w zespołach wirtualnych.

Odnosząc się do związków pomiędzy AMO a rywalizacją i twórczością Autorka dokonała konceptualizacji zależności pomiędzy zmiennymi dwóch poziomów. I znowu konsekwentnie w celu rozpoznania tych związków przeprowadzono studia literaturowe, które pozwoliły na klasyfikację zmiennych według modelu AMO w odniesieniu do rywalizacji i twórczości stanowiąc rzetelną podstawę dla sformułowania kolejnych trzech hipotez – piątej, szóstej i siódmej. Finalnie przedstawiono próbę przedstawienia modelu zależności pomiędzy zmiennymi poziomu indywidualnego i poziomu zespołu integrując wcześniejsze ustalenia.

Rozdział 4. to prezentacja celów pracy, hipotez badawczych i prezentacja modelu badawczego. Autorka przyjęła konwencję klasycznego sprawdzania teorii i konsekwentnie ją stosuje. Ta świadomość metodyczna Autorki jest bardzo ważna i warta podkreślenia, szczególnie, że nie jest ona jeszcze standardem, nie tylko na poziomie prac doktorskich. Lektura poprzednich rozdziałów oraz rozdziału 4 i 5 jest najlepszym dowodem, że to co robi i prezentuje Autorka jest w pełni świadomie i celowo dobrane. Dobór próby, w sensie branży nowoczesnych usług dla biznesu, jak wcześniej wspomniałam, uważam za trafny w odniesieniu do przedmiotu badań.

Jeśli chodzi o konstrukcję narzędzia badawczego Autorka zdecydowała o wykorzystaniu istniejących skali pomiarowych dla konstruktów z drobnymi modyfikacjami. Skale te już były testowane we wcześniejszych badaniach, a jeszcze dodatkowo przeprowadzono badania pilotażowe dla testowania skal. Doceniam skorzystanie z powrotnego tłumaczenia oraz dbałość o zrozumiałość stwierdzeń. Narzędzie zostało bardzo szczegółowo i rzetelnie przedstawione. Podobnie jak proces badawczy i jego przebieg. Oceniono rzetelność narzędzia - współczynnik alfa Cronbacha dla całego narzędzia wyniósł 0,921. Bardzo doceniam część prezentująca operacjonalizację poszczególnych zmiennych. Wyniki zostały sekwencyjnie bardzo szczegółowo przedstawione z odpowiednimi komentarzami, które czytelnika przeprowadzają swobodnie przez tekst.

Wydział Zarządzania

Finalnie, w **rozdziale 5** Autorka przedstawia wyniki badań dotyczących analizowanych zależności. Wychodząc od ogólnych wyników przechodzi do analizy zależności na poziomie zespołu z perspektywy efektywności zespołu jako pochodnej rywalizacji i twórczości by kolejno przedstawić pogłębioną analizę zależności między rywalizacją a efektywnością zespołów w kontekście wpływu zmiennych poziomu indywidualnego.

Analiza powiązań między zmiennymi jest zgodna z ogólnie przyjętymi standardami analizy wyników statystycznych. Następnie wykorzystano SEM do analizy zależności przedstawiając w kolejności kolejne modele. I w końcu przedstawione zostały odniesienia do hipotez. Całość analizy statystycznej została poprawnie metodycznie przeprowadzona i opisana.

Wnioski z badań zawarto w zakończeniu syntetyzując ustalenia poszczególnych rozdziałów, w tym przeprowadzonych badań w świetle analiz statystycznych. Generalnie interpretacja uzyskanych wyników badań jest bardzo szczegółowa, z głębszymi wnioskami i próbą wyjaśnienia uzyskanych wyników wychodząc poza raportowanie wyników analizy statystycznej.

Wskazano także kierunki dalszych badań i co ważne, ograniczenia przeprowadzonych badań. Na podstawie lektury całej rozprawy stwierdzam, że sformułowane cele zostały w pełni zrealizowane.

Podsumowanie opinii

Identyfikacja zagadnień badawczych i ich analiza została w rozprawie przeprowadzona w sposób jasny i odpowiednio zwięzły na bazie przeglądu literatury wskazującego na stan dotychczasowych badań związanych z tematem wychodząc od szerokiego kontekstu, na którym koncentrują się badania, stopniowo prowadząc do bardziej szczegółowych zagadnień, które będą badane, wraz z syntezą kluczowych ustaleń oraz wnioskami własnymi Autorki.

Przyjęte podejście do przeglądu literatury/badań oraz umiejętne prace z tekstami, ale przede wszystkim szczegółowość analizy zagadnień jest podstawą do jednoznacznego stwierdzenia, że treści rozprawy dowodzą, że Autorka **posiada wiedzę w dyscyplinie spełniając przesłankę ustawową.**

Wydział Zarządzania

Do głównych osiągnięć badawczych i twórczych Doktorantki, wykazanych w recenzowanej rozprawie, należy zaliczyć przede wszystkim: zinwentaryzowanie dorobku badawczego na poziomie ontologicznym i metodycznym w obszarze badania rywalizacji i efektywności zespołów wirtualnych oraz poprawnie przeprowadzenie zaprojektowanych badań empirycznych wraz z procesem wnioskowania **spełniając tym samym kolejną przesłankę ustawową posiadania umiejętności samodzielnej pracy badawczej.**

Pani mgr Agnieszka Brzegowy wykazała się w recenzowanej dysertacji bardzo dobrą znajomością literatury podjętego problemu (krajowej i światowej) i właściwym dla podjętego problemu badawczego podejściem metodycznym do badań w obszarze rozwiązywania konkretnych problemów badawczych. Doktorantka opanowała umiejętność samodzielnej pracy badawczej, w tym interpretacji zjawisk oraz interpretacji wyników. Opiniowania rozprawa jest przykładem rzetelnej i systematycznej pracy metodycznej.

Recenzowaną rozprawę uznaję za oryginalną z punktu widzenia rozwoju wiedzy o rywalizacji i zespołach wirtualnych. **Oryginalność rozprawy doktorskiej** dostrzegam w obszarze wyjaśnienie czynników związanych z rywalizacją i efektywnością zespołów wirtualnych na poziomie indywidualnym i zespołowym, co mieści się w nurcie poznawczym dyscypliny nauki o zarządzaniu.

Konkluzja

Stwierdzam, że recenzowana rozprawa spełnia wszystkie wymogi przewidziane przepisami.

Wnoszę o dopuszczenie mgr Agnieszki Brzegowy do dalszych etapów postępowania.

Ponadto stwierdzam, że ze względu na wykazaną rzetelność metodyczną oraz w efekcie wysoki poziom merytoryczny poczynionych ustaleń rozprawa kwalifikuje się do wyróżnienia, o co wnioskuję z pełnym przekonaniem.

Wrocław, 9 października 2023